

GÜMÜŞHANE İLİNİN EĞİTİM COĞRAFYASI

Saliha KODAY *

Özet : Dünyada yaşam mücadelesi veren toplumların, tarih sahnesinden silinmemeleri, onların varlıklarını ilelebet devam ettirebilmeleri, her şeyden önce o toplumun nüfus miktarına ve kalitesi başta olmak üzere, nüfusun yapısına bağlıdır. Nüfus miktarı, Dünya milletleri arasında sürdürülen amansız, yaşam mücadelesinde küçümsenmeyecek bir ağırlığa sahiptir. Bu itibarla, ülkemiz nüfusu ile ilgili çeşitli konuları; nüfusun gelişmesi, nüfusun alansal dağılışı, nüfus hareketleri, nüfusun yaş ve cinsiyete göre dağılımı, kırsal ve şehir nüfusu, eğitim durumu gibi hususları incelemek büyük önem arz eder.

Nüfusun eğitim durumu ile, çoğu kez okuyazar olan ve olmayan nüfus anlaşılmaktadır. Gerçekten de, bir nüfus kitlesinde, okuma çağı nüfusun eğitim düzeyi konusunda temel sorun olmasına karşın, ülkedeki okullaşma oranı, okul çağı nüfusunun eğitim kademeleri arası öğrenci akışı, okul- öğretmen-öğrenci sayısı dengesi ve benzerleri ile, ülke nüfusunun; ilk, orta ve yüksek öğretim bitirenlerinin, birbirine ve ülke nüfusuna oranları gibi kriterler de dikkate alınmalıdır. Bu sorunlar ve benzerlerinin her biri, aslında çok ayrıntılı inceleme konuları olabilecek, başlıca eğitim sorunlarımız arasındadır.

Sonuç olarak, bu düşüncelerden hareketle; Gümüşhane ilinin eğitim durumunu aksettirecek göstergelerden bazıları üzerinde durularak, İl nüfusunun eğitim coğrafyası ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler : Eğitim, Nüfus, Coğrafya

I.Giriş

Nüfusun eğitim durumu değimi ile, çoğu kez okur yazar olan ve olmayan nüfus anlaşılmaktadır. Gerçekten de, bir nüfus kitlesinde, okuma çağı nüfusunun eğitim düzeyi, eğitim durumu konusunda temel göstergelerden ilkidir. Ama yeterli değildir. Çünkü, bir ülke nüfusunun eğitim düzeyi, sadece okur yazarlık oranı ile ölçülemez. Bu temel sorun da, ülkedeki okullaşma oranı, okul çağı nüfusunun eğitim kademeleri arası öğrenci akışı, okul-öğretmen-öğrenci sayısı dengesi ve benzerleri ile, ülke nüfusunun ilk öğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim mezunlarının, bir birine ve ülke nüfusuna oranları gibi kriterleri de dikkate alınmalıdır (Doğanay, 1994: 163).

İlk insanın günümüzde yaşamağa başladığı andan itibaren çok farklı doğal ortamlarda çeşitli topluluklar yaşam mücadelesi vermiş; bunların bir kısmı tarih sahnesinden silinirken, bir kısmı da varlıklarını günümüze kadar sürdürme başarısını göstermiştir. Dünya adını verdiğimiz, bu küçük gezegende yaşam mücadelesi veren toplumların, tarih sahnesinden silinmemeleri, onların varlıklarını ilelebet devam ettirebilmeleri, her şeyden önce o toplumun nüfus

---

* Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

miktarına ve kalitesi başta olmak üzere nüfusun yapısına bağlıdır. Nüfus miktarı, dünya milletleri arasında sürdürülen amansız yaşam mücadelesinde, küçümsenemeyecek bir ağırlığa sahiptir (Tandoğan, 1994: 1).

Ancak unutulmaması ve üzerinde önemle durulması gereken bir husus, yukarıda da belirtildiği gibi, nüfusun kalitesidir. Nüfusun kalitesinden kastedilen, bilhassa nüfusun eğitim durumudur. Bir yerdeki nüfusun okuryazarlık durumu yanında; eğitimin niteliği de çok önemlidir. Bir ülkedeki ekonomik gelişme kadar, hatta ondan daha önemlisi, eğitimdeki gelişmedir. Eğitimde fırsat eşitliği ilkesinden hareketle ülke genelindeki okul çağı nüfusun hepsinin aynı oranda ve kalitede eğitim almasıdır. Cumhuriyetin ilânı ile başlayan, her alandaki gelişme kendisini eğitim durumunda da hissettirmiştir.

Toplumların kalkınmasında etkili olan başlıca unsurların sermaye, teknoloji, örgütlenme, doğal kaynaklar ve nüfus olduğu ifade edilir. Şüphesiz birbirine bağlı, birbirini tamamlayan bu faktörlerin her birinin insan unsuruna bağlı olduğu da ayrı bir gerçektir.

Japonya ve İsrail örneğinde olduğu gibi, eğitim düzeyi yüksek kaliteli bir nüfus, en olumsuz şartlarda dahi kalkınmayı gerçekleştirebilmektedir. Nüfusun kalitesini belirleyen nitelikler, sağlık standartları, bedeni ve zihni sağlamlık, fikri kabiliyet ve bunları geliştiren tahsil derecesi, iş ve meslek bilgi ve tecrübesi olarak sıralanabilir (Tandoğan, 1998: 138-139).

Ülkemizde eğitimle ilgili faaliyetler Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. 1926 yılında kurulan Bakanlığın temel amacı; Türk milletini özgür düşünce ortamı içinde bilgi, sanat ve teknik yönünden çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak, Türk milletinin millî ahlakî ve insanî üstün değerlerini geliştirmek ve onu çağdaş uygarlığın yaratıcı bir üyesi haline getirmektir.

Türkiye’de eğitim; örgün eğitim ve yaygın eğitim olarak, iki ana bölümden oluşmaktadır. Örgün eğitim, okul öncesi eğitim, ilköğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim kurumlarını kapsar.

Sonuç olarak, bu düşüncelerden hareketle; Gümüşhane ilinin kalkınmasında çok büyük rolü olan, eğitim düzeyini aksettirecek göstergelerden; ildeki okullaşma oranı, okul çağı nüfusun eğitim kademeleri arası öğrenci akışı, okul-öğretmen-öğrenci sayısı dengesi ve benzerleri ile, il nüfusunun ilköğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim mezunlarının ülkemiz nüfusuna oranları gibi konular üzerinde durularak, Gümüşhane ilinin eğitim coğrafyası ortaya konulmaya çalışılacaktır.

II. Gümüşhane İlinin Okur Yazarlık Oranı

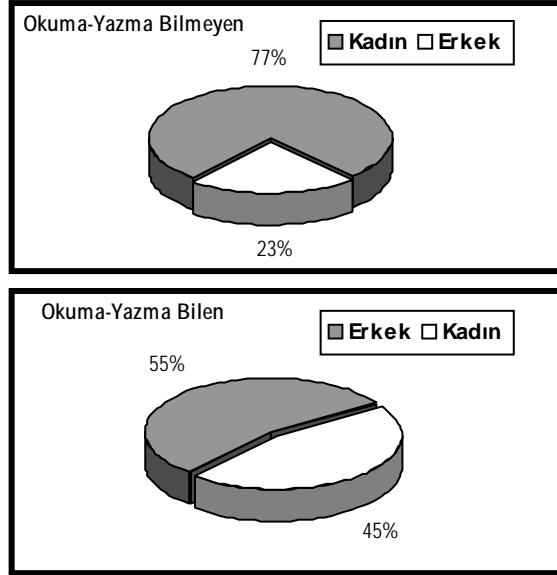
Okur yazarlık oranını ortaya koyabilmek için, 6 ve daha yukarı yaştaki okuma yazma bilenlerin sayıları, o yaştaki toplam nüfusa oranlanarak hesaplanır. Ülkemiz genelinde olduğu gibi, Gümüşhane ilinde de okuma yazma oranı bir hayli yükselmiştir. 1990 yılı itibarıyla, Gümüşhane ilinde okuma

yazma bilenlerin sayısı 114 564 kişi olup, okuma yazma oranı %78.5'tir. Aynı yıl itibariyle, Türkiye'nin okuma yazma oranı %80.4'tür. Buna göre, Gümüşhane ilinde okuma yazma oranı Türkiye ortalamasının altında bir durum göstermektedir. Gümüşhane ilinde 1990 yılı itibariyle, okuma yazma oranı %78.5'tir. Aynı yıl itibariyle; kadın nüfusun okuma yazma oranı %69.3, erkek nüfusun okuma yazma oranı %88.5'tir. 2000 yılı için, Gümüşhane ilinin okuma yazma durumu incelendiğinde; 6 ve daha yukarı yaştaki 164 711 kişiden, okuma yazma bilenlerin sayısı 142 304 kişi olup, okuma yazma oranı %86.3'tür. Buna göre, 10 yıllık süre içerisinde ilin okuma yazma oranı %9.9 oranında bir artış göstermiştir. Gümüşhane ilinde 6 ve daha yukarı yaştaki 81 224 kadından 63 939'u okuma yazma bilmekte olup, kadın nüfusun okuma yazma oranı %78.4'dür. İldeki 83 487 erkekten 78 365'i okuma yazma bilmekte olup, erkek nüfusun okuma yazma oranı %93.8'dir. 1990 yılından 2000 yılına gelinceye kadar kadın nüfusun okuma yazma oranı %13.5 oranında, erkek nüfusun okuma yazma oranı ise %5.9 oranında artış göstermiştir (Tablo1-Şekil1).

Tablo1. Gümüşhane İlinde Okuma Yazma Durumu

Cinsiyet	Okuma yazma bilmeyen	Okuma yazma bilen	Toplam
Kadın	17 268	63 939	81 224
Erkek	5116	78 365	83 487

Kaynak: Genel Nüfus Sayımı. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri (2000)

Şekil 1. Gümüşhane İlinde Okuma Yazma Durumu.

Gümüşhane ilinde 2000 yılı itibariyle,ilçe merkezlerine göre okuma yazma durumu incelendiğinde(Tablo2); il merkezinde, 6 ve daha yukarı yaştaki toplam nüfusta, okuma yazma bilenlerin sayısı 27 178 kişi olup, 25 798 kişi okuma yazma bilirken 1 378 kişi okuma yazma bilmemektedir. Buna göre il merkezinde okuma yazma oranı %94.9 dur. Kadın nüfusun okuma yazma oranı %91.5, erkek nüfusun okuma yazma oranı ise, %98'dir.

Tablo2.Gümüşhane İlinde İlçe Merkezlerine ve Cinsiyete Göre Okuma Yazma Durumu.

Yerleşmenin adı	6 ve daha yukarı Yaş toplam nüfus		Toplam	Okuma yazma bilmeyen		Toplam	Okuma yazma Bilen		Toplam	% si
	Kadın	Erkek		Kadın	Erkek		Kadın	Erkek		
Gümüşhane	12916	14262	27178	1083	295	1378	11831	13967	25798	94.9
Kelkit	7757	9152	16909	1102	438	1540	6648	8713	15361	90.8
Köse	3237	3642	6879	482	156	638	2753	3484	6237	90.6
Kürtün	1520	1605	3125	357	56	413	1163	1549	2712	86.7
Şiran	4575	5926	10501	592	251	843	3977	5673	9650	91.8
Torul	2018	2132	4150	325	56	381	1693	2076	3769	90.8
Toplam	32023	36719	68742	3941	1552	5193	28065	35462	63527	92.4

Kaynak:DİE, Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri(2000).

İlde %94.9'luk okuma yazma oranı ile Gümüşhane il merkezi birinci sırayı alırken, onu %91.8 ile Şiran ilçe merkezi, %90.8 ile Kelkit ve Torul ilçe merkezleri, %90.6 ile Köse ilçe merkezi takip etmektedir. İlçe merkezleri arasında en düşük okuma yazma oranı(%86.7) Kürtün ilçe merkezine aittir. Gümüşhane ilinin yaş gruplarına göre okuma yazma oranları incelendiğinde (Tablo3);

Tablo3. Gümüşhane İlinde Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Okuma Yazma Oranları.

Yaş ve yaş grubu	Okuma yazma bilmeyen		Okuma yazma bilen		Toplam	% si
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek		
6	961	1031	809	939	3740	46.7
7	241	248	1571	1678	3738	86.9
8	66	69	1824	2034	3993	96.6
9	34	42	1736	1818	3630	97.9
10	28	26	2109	2354	4517	98.8
11	14	27	1873	1980	3894	98.9
12	10	3	2076	2169	4258	99.6
13	13	8	1962	2028	4011	99.4
14	25	19	1898	2140	4082	98.9
15	20	14	2065	2343	4444	99.1
16	27	18	1982	2241	4269	98.9
17	28	10	1984	2187	4211	99.0
18	40	16	2140	2195	4394	98.6
19	34	16	1975	1976	4002	98.7
20	56	49	2239	2316	4660	97.7
21	18	27	1506	1483	3034	98.5
22	44	19	1550	1707	3321	98.0
23	34	9	1365	1433	2841	98.4
24	44	22	1298	1419	2785	97.5
25-29	372	112	6920	7341	14748	96.6
30-34	543	115	5334	6494	12488	94.7
35-39	934	132	4980	6224	12271	91.3
40-44	1176	150	3514	5187	10028	86.7
45-49	1270	164	2705	3898	8038	82.1
50-54	1521	201	1931	2923	6577	73.8
55-59	1620	272	1505	2508	5906	67.9
60-64	2013	435	1306	2392	6146	60.1
65+	6079	1858	1755	4930	14623	45.7
Toplam	17265	5112	63912	78337	164626	86.4

Kaynak: Genel Nüfus Sayımı. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri(2000)

Okuma yazma oranının %95'in üzerinde olduğu yaş ve yaş grupları 8 yaştan başlayıp 40-44 yaş grubuna kadar devam etmektedir.40-44 yaş grubundan itibaren okuma yazma oranı %90'ın altına düşerken, 55-59 yaş grubundan itibaren okuma yazma oranı %67.9'a, 60-64 yaş grubunda %60.1'e, 65 ve üzerindeki yaş grubunda ise %45.7'ye kadar düşmektedir. Yaş ve yaş grupları içinde okuma yazma oranının en düşük olduğu yaş 6 yaş ve 65+ yaştaki nüfustadır. 6 yaştaki nüfusta okuma yazma oranının düşük olması, okula başlama yaşının genellikle 7 yaş olması ile alakalıdır. 65 ve üzeri yaşta ise, Türkiye genelinde olduğu gibi Cumhuriyetin ilk kurulduğu yıllarda okuma yazma oranının çok düşük olması ve ülke geneline yaygınlaşmamış olması ile açıklamak mümkündür.

Cinsiyete göre okuma yazma oranları incelendiğinde (Tablo3); okuma yazma bilmeyenlerin genelde kadın nüfusta fazla olduğu dikkat çekmektedir. 7-11 yaş arasında kadın- erkek arasında okuma yazma bilmeyenlerin sayısı

birbirine yakın değerler gösterirken 11 yaştan itibaren kadın nüfusun aleyhine okuma yazma bilmeyenlerin sayısı artmaktadır. Bazı istisnalar olmasına rağmen bu durum, yaş arttıkça daha belirgin hale gelmektedir. Bilhassa 25-29 yaş grubundan itibaren kadın nüfusta okuma yazma bilmeyenlerin sayısı erkek nüfustaki okuma yazma bilmeyenlerden 3 kat daha fazladır. Örneğin 25-29 yaş grubunda 372 kadın okuma yazma bilmezken bu sayı erkek nüfusta 112 kişidir. 30-34 yaş grubunda okuma yazma bilmeyen 543 kadına karşılık, erkek nüfusta bu sayı 115 kişidir. 40-44 yaş grubundan itibaren kadın nüfusta okuma yazma bilmeyen sayısı 1000 kişinin üzerine çıkarken erkek nüfusta okuma yazma bilmeyenlerin sayısı 500'e dahi çıkmamaktadır. 40-65+yaş grubunda toplam 51 318 kişi bulunmaktadır. Bu nüfus içinde 13 679 kadın okuma yazma bilmemesine karşın, 3080 erkek okuma yazma bilmemektedir. Başka sözle ifade edecek olursak, Gümüşhane ilinde 40-65+ yaş grubunda okuma yazma bilmeyen kadınlar, bu gruptaki toplam nüfusun %26.6'sını oluştururken, erkeklerde okuma yazma bilmeyenlerin oranı %6.0'dır.

Sonuç olarak, ölkemiz genelinde olduğu gibi, Gümüşhane ilinde de okuma yazma oranı hızla artış göstermiştir. Kadın erkek arasında, okuma yazma oranları bakımından 12 yaşa kadar belirgin bir farkın olmaması da mecburi eğitimin 8 yıl olması ile açıklanabilir. Ancak kadın nüfusla erkek nüfus arasında okuma yazma oranları arasındaki fark ileri yaşlarda, kadın nüfusun aleyhine artmaktadır.

III. Gümüşhane İlinde Okullaşma Oranı

Gümüşhane ilinin okullaşma oranı incelendiğinde; okul öncesi eğitim zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsamaktadır. Okul öncesi eğitim kurumları; bağımsız ana okulları, ilkokula bağlı ana sınıfları ve uygulamalı ana sınıflarından oluşmaktadır. İlköğretim her Türk çocuğunun iyi birer vatandaş olabilmesi için, gerekli temel bilgi, beceri davranış ve alışkanlıkları kazanmasını, milli ahlak anlayışına uygun olarak yetişmesini, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir üst öğrenime hazırlanmasını sağlamayı amaçlamaktadır. 18.08.1997 tarihinde çıkan 4306 sayılı yasa ile 1997-1998 öğretim yılından itibaren 8 yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretime geçilmiştir. İlköğretim 6-14 yaş grubundaki çocukların eğitimini kapsamaktadır. Orta öğretim ilköğretime dayalı, en az üç yıllık öğrenim veren genel; mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. Yükseköğretim; genel lise ve meslekî teknik liseleri bitirenlerin çeşitli dallarda eğitim gördükleri kurumlardır.

Gümüşhane ilinde 2002 yılı itibariyle, ilköğretim ve ortaöğretim olmak üzere toplam 231 adet okul bulunmaktadır. Ayrıca Karadeniz Teknik Üniversitesine bağlı bir fakölte bir de yüksekokul bulunmaktadır. Bu okullardan 46'sı merkez 70'i Kelkit, 34'ü Kürtün, 16'sı Köse, 35'i şiran, 30'u Torul ilçelerinde bulunmaktadır. Gümüşhane ilinde 2001-2002 öğretim yılı itibariyle, 619'u sınıf ,659'u branş öğretmeni olmak üzere 1278 öğretmen, ilk ve

ortaöğretimde eğitim faaliyetlerinin sürdürülmesinde görev almışlardır(Tablo 4). 2001-2002 öğretim yılında Gümüşhane ilinde 6-13 yaş ilköğretim öğrencisi 20 718 kişi olup, bu çağ nüfusu ise, 20 679 kişidir.¹ İl genelinde çağ nüfusundaki 39 çocuk okula gitmemektedir. Buna göre, Gümüşhane ilinde ilköğretimde net okullaşma oranı hesaplandığında ; yani 6-13 yaş ilk öğretim öğrencisi, 6-13 yaş çağ nüfusuna bölünmek suretiyle elde edilen değer %99.7'dir. Bu sonuçtan da anlaşılacağı üzere, Gümüşhane ilinde ilkokul çağı nüfusun tamamına yakını okula devam etmekte olup okullaşma oranı çok yüksektir. Devlet İstatistik Enstitüsünün 2000 yılına ait Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri adlı çalışmada Gümüşhane İlinde 6-13 yaş nüfus 31 781 kişi, 6-13 yaş ilköğretim öğrencisi 20718 kişidir. Buna göre ildeki okullaşma oranı %65 çıkmaktadır. Başka bir ifade ile 11 162 okul çağı nüfus okula devam etmiyor gözükmektedir. Ancak bu değer Gümüşhane gibi okuma yazma oranı %90'ın üzerinde olan bir il için, çok düşük bir değer olduğu bariz bir şekilde gözlenmektedir. Bu durum, nüfus sayımlarında yapılan yanlışlıkları ve abartıları bir kez daha göstermektedir.

Gümüşhane ilinde ortaöğretimdeki okullaşma oranına gelince; 2001-2002 öğretim yılında 13-17 yaş ortaöğretim öğrenci sayısı 4470 kişi olup, çağ nüfusu 5250 kişidir. Buna göre ortaöğretimdeki okullaşma oranı %85 tir.Gümüşhane ilinde, İlçelere göre öğretmen, okul, derslik ve lojman dağılımı incelendiğinde(Tablo 4);

Tablo4. Gümüşhane İlinde İlçelere Göre Öğretmen, Okul, Derslik ve Lojman Dağılımı (2002).

İlçe Adı	Öğretmen sayısı			Öğrenci sayısı			Okul Sayısı	Derslik Sayısı	Lojman sayısı
	sınıf	branş	toplam	ilköğretim	ortaöğretim	toplam			
Merkez	219	266	485	61340	2440	8574	46	378	78
Kelkit	115	208	323	6306	1013	7319	70	341	117
Köse	39	26	65	1049	105	1154	16	67	25
Kürtün	90	52	142	2526	239	2765	34	148	29
Şiran	88	49	137	2664	362	3026	35	171	54
Torul	68	58	126	2039	311	2350	30	132	40
Toplam	619	659	1278	20718	4470	25188	231	1237	343

Kaynak: Gümüşhane İl Milli Eğitim Müdürlüğü.

İlde 2002 yılı itibariyle; 213 okul,1278 öğretmen, 1237 derslik ve 461 lojman bulunmaktadır. Okulların ilçelere göre dağılımı incelendiğinde, 70 okul ile Kelkit ilçesi ilk sırada, 46 okul ile Merkez ilçe ikinci sırada yer alırken,

¹ Gümüşhane İl Milli Eğitim Müdürlüğü Verilerinden yararlanılmıştır(2002).

sırasıyla Şiran(35), Kürtün(34) ve Torul(30) ilçeleri takip etmektedir. 16 okul ile Köse, en az okula sahip olan ilçedir. Köse ilçesi aynı zamanda ilin en az öğretmen, öğrenci, derslik ve lojmana sahip olan ilçesidir. İldeki öğretmen sayısı bakımından ilk sırada Merkez ilçe yer almaktadır (219'u sınıf, 266'sı branş olmak üzere toplam 485). 323 öğretmen ile Kelkit ilçesi ikinci sırada yer alırken, 142 öğretmen ile Kürtün ilçesi üçüncü sırada, Köse ilçesi ise 65 öğretmen ile son sırada yer almaktadır. Gümüşhane ilinde 2001-2002 öğretim yılında 20718'i ilköğretimde,4470'i orta öğretimde olmak üzere toplam25188 öğrenci öğrenim görmüştür. Bu yıl itibariyle ilde bir öğretmene düşen öğrenci sayısı, ortalama 20 kişidir. İlçelere göre bu durumu incelediğimizde; Merkez ve Köse ilçeleri öğretmen başına 18, Kürtün ve Torul ilçeleri 19, Şiran 22 ve Kelkit 23 öğrenci şeklinde bir dağılım göstermektedir.1998 yılı itibariyle ülkemizde bir öğretmene düşen öğrenci sayısı 26 öğrencidir. Buna göre Gümüşhane ilinde bir öğretmene düşen öğrenci sayısı Türkiye ortalamasının altındadır.

İlde, Merkez ilçeye bağlı Başoba, Aşağıyuvalı, Demirkaynak ve İncesu, Kelkit'e bağlı Yolçatı, Şiran'a bağlı Kavaklıdere, Günbatur, Elmaçukuru olmak üzere, toplam 8 köyde okul bulunmamaktadır. Ayrıca ildeki 4 okulda da taşınmalı eğitim yapılmaktadır. Obalar ilköğretim okulu Kelkit ilçe merkezindeki Şehit Murat Kafkas İlköğretim okuluna, Zigana, Budaksarıosman, Demirkapı Kuşlu ilköğretim okulları Torul ilçe merkezinde bulunan, Namıkkemal, Kirazlık Cumhuriyet, Demirkapı ilköğretim okullarına taşınmak suretiyle eğitimlerini sürdürmektedirler. İlde 2002 yılı itibariyle, 461 lojman bulunmaktadır. İlde en fazla lojmana sahip olan ilçe17 lojman ile Kelkit ilçesi olup, onu 78 lojman ile Merkez ilçe takip etmektedir. En az lojmana sahip olan ilçe, 25 adet ile Köse'dir. İl genelindeki 25 okulda 221'i erkek, 202'si kız olmak üzere toplam 423 çocuğa, 27 öğretmen ile okul öncesi eğitim verilmektedir (Tablo 5). Bu okullardan 11'i Gümüşhane Merkez ilçede bulunurken, 5'i Kürtün, 3'er adet Kelkit ve Şiran ilçelerinde, 2 adet Köse, 1 adet Torul ilçesinde bulunmaktadır. Gümüşhane merkezde bulunan, Nesrin Halit Zarbun Anaokulu 46 öğrenci sayısı ve 4 öğretmen ile ilin en büyük anaokulunu oluşturmaktadır.

Tablo 5. Gümüşhane İlinde İlçelere Göre Anaokulu, Anasınıfı, Öğrenci ve Öğretmen Dağılımı (2001-2002).

İlçe adı	Okul adı	Öğrenci sayısı			Öğretmen sayısı
		Erkek	Kız	Toplam	
Merkez	Nesrin Halit Zarbun Anaokulu	19	27	46	4
“	A. Rafet Ataç İlköğretim okulu	13	12	25	1
“	Gazipaşa İlköğretim okulu	18	7	25	1
“	Fevzipaşa İlköğretim okulu	7	6	13	1
“	Işıl-Sema Doğan İlköğretim ok.	14	6	20	1
“	Mehmet Akif Ersoy İlköğretim	5	3	8	1
“	Yusuf Çiftçioğlu İlköğretim ok.	6	6	12	1
“	Kız pansiyonlu Atatürk İ.Ö.ok.	13	14	27	1
“	Kız Meslek Lisesi Ana sınıfı	2	2	4	-
“	Arzular İlköğretim okulu	5	5	10	1
“	Tekke İlköğretim okulu	8	10	18	-
Kelkit	Bağımsız Anaokulu(75. yıl)	15	8	23	3
“	Öbektaş İlköğretim okulu	7	6	13	1
“	Çiftlik İlköğretim okulu	9	12	21	1
Köse	60. Yıl Kız Pansiyonlu İ.Ö.ok	11	10	21	1
“	Salyazı İlköğretim okulu	4	7	11	1
Kürtün	Cumhuriyet İlköğretim okulu	6	11	17	1
“	Mehmet Akif Ersoy İlköğretim	4	5	9	1
“	D.S.İ	5	5	10	1
“	Süme İlköğretim okulu	1	6	7	1
“	Uluköy İlköğretim okulu	8	7	15	-
Şiran	Atatürk İlköğretim okulu	5	4	9	1
“	Yunus Emre İlköğretim okulu	8	9	17	1
“	Yeşilbük İlköğretim okulu	8	3	11	-
Torul	Namkkemal İlköğretim okulu	20	11	31	2
Toplam		221	202	423	27

Kaynak: Gümüşhane İl Milli Eğitim Müdürlüğü

İlde öğretmeni olmayan, anaokulu veya ana sınıflarının bazılarında kadrosuz uzman öğretmenler tarafından eğitim sürdürülmektedir. Gümüşhane il merkezinde bulunan Kız Meslek Lisesi Uygulamalı Anasınıfında öğrenci sayısı fazla olmadığından buradaki eğitim, Lisede bu branştaki meslek öğretmenleri gözetiminde öğrenciler tarafından sürdürülmektedir.

Gümüşhane ilinde Yüksek Öğretim Kurumlarından; Gümüşhane’de bulunan Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesi bünyesindeki; Jeoloji Bölümünde 177, İnşaat Bölümünde 153 olmak üzere toplam 330 öğrenci öğrenim görmektedir. 2002 yılı itibariyle 32’si Jeoloji, 26’sı İnşaat Bölümlerinden olmak üzere toplam 58 öğrenci mezun olmuştur. Meslek Yüksek Okulu bünyesindeki 8 bölüm de ise, 2001-2002 öğretim yılında toplam 1054 öğrenci öğrenim görmüş, 388 öğrenci mezun olmuştur. İlde bulunan yüksek okul ve fakülte ilin eğitimine katkısı yanında bilhassa Gümüşhane gibi fonksiyonları sınırlı, küçük şehirlerin ekonomilerine de, büyük katkısı olduğunu unutmamak gerekir. Şehir hayatına canlılık katmakta, ticaretin hareketlenmesini sağlamaktadır. Ayrıca il genelinden, 2001-2002 öğretim

yılında, Yurt içinde ve Yurt dışındaki çeşitli üniversitelerde 127 öğrenci öğrenim görmekteydi.

Gümüşhane İlinde Halk Eğitim Merkezi tarafından 2000-2001 öğretim yılında, çeşitli dallarda toplam 165 kurs açılmıştır. Bu kurslardan, 46'sı Gümüşhane, 37'si Kelkit, 29'u Köse, 28'i Şiran, 15'i Torul ve 10'u Kürtün ilçe merkezi ve köylerinde açılmıştır. Gümüşhane İlinde 2000-2001 yılı itibarıyla; okuma yazma, bilgisayar ofis programcılığı, bilgisayar kullanımı, Anadolu-Fen Lisesi ve Kolejlere Hazırlık Kursları, Üniversiteye Hazırlık Kursları, Burslu Yatılı Okullara Hazırlık Kursları, İngilizce, bağlama, makine nakışı, giyim, Zili dokumacılığı, Türk halk oyunları, el sanatları, trikotaj, ipek halı, kumaş desenleme, biçki dikiş, kalorifer ateşleme, kuaförlük, cilt bakımı ve makyaj, daktilografi, ilkyardım, anne çocuk sağlığı, aile planlaması, sağlıklı beslenme, sığır besiciliği ve arıcılık gibi 27 farklı dalda kurslar açılmıştır. Bu kurslarda; toplam 257 öğretici ile 3260 kursiyere kurs verilmiştir. Toplam 650 kursiyere belge verilmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. Gümüşhane İlinde Halk Eğitim Merkezi Tarafından Açılan Kurslardaki Kursiyer, Öğretici ve Belge Alanların İlçelere Göre Sayısal Dağılımı (2000-2001).

İlçe Adı	Başlayan Kursiyer Sayısı	Öğretici Sayısı	Belge Alan Sayısı	Kurs Sayısı
Merkez	839	45	223	46
Kelkit	691	37	95	37
Köse	563	49	266	29
Kürtün	150	10	-	10
Şiran	703	89	66	28
Torul	314	27	-	15
Toplam	3260	257	650	165

Kaynak: 2000-2001 Öğretim Yılı Gümüşhane İli Halk Eğitim Kursları Faaliyet Tespit Formu.

Gümüşhane Merkez ilçe 46 farklı kurs, 839 kursiyer ile ilk sırayı alırken, Kelkit ilçesi 37 kurs ile ikinci, 691 kursiyer ile üçüncü sırada yer alırken, Şiran ilçesi 703 kursiyer ile ikinci sırada yer almaktadır. İlde çeşitli dallarda açılan kurslar halkın kültürel eğitimi yanında mesleki konularda da eğitim almış olmaları sağlanmıştır. Kürtün ilçesi ise, 10 kurs sayısı, 150 kursiyer ile en son sırada yer almıştır.

Gümüşhane ilindeki Kur'an kurslarında toplam 84 erkek öğrenci eğitimlerini sürdürmektedirler (2002). İlde ayrıca gençlerin spor aktivitelerinde bulunması için; Gümüşhane'de 4 adet, Kelkit ilçesinde 2 adet spor salonu bulunmaktadır.

IV. Sonuç

Toplumların kalkınmasında etkili olan başlıca unsurların sermaye, teknoloji, örgütlenme, doğal kaynaklar ve nüfus olduğu ifade edilir. Şüphesiz birbirine bağlı, birbirini tamamlayan bu faktörlerin her birinin insan unsuruna bağlı olduğu da ayrı bir gerçektir.

Japonya ve İsrail örneğinde olduğu gibi, eğitim düzeyi yüksek kaliteli bir nüfus, en olumsuz şartlarda dahi kalkınmayı gerçekleştirebilmektedir. Nüfusun kalitesini belirleyen nitelikler, sağlık standartları, bedeni ve zihni sağlamlık, fikri kabiliyet ve bunları geliştiren tahsil derecesi, iş ve meslek bilgi ve tecrübesi olarak sıralanabilir.

Bilinçli, bilgili ve gelişmiş bir toplum oluşturmanın yolunun eğitimden geçtiği sonucundan hareketle, bir örnek olarak ele alınan ve ortaya konulmaya çalışılan Gümüşhane ilinin eğitim coğrafyası, dar alanlı olarak yapılan bir çalışmadır. Bu çalışmalar ülke geneline yaygınlaştırılmak suretiyle; ülkemizin eğitim coğrafyası durumu ortaya konulabilecektir. Ancak bu tür çalışmaların yapılabilmesi doğru istatistiksel veriler sayesinde gerçekleşecektir.

Abstract : Continuation of a nation depends very much on the amount structure of population of which quality is one of the most important matters. Amount of population is one of the most dominant issue that matters for the continuation of the nations. Therefore the investigation of the development, distribution, dynamics, classification, education statues of population of great importance. Education is comprehensive issue for the society. Although the primary education is one of the principal matters, there exists other issues such as schooling, transfer to the higher levels of education and the ratio of these in comparison to population which should be studied very thoroughly. In conclusion, statues of education in Gümüşhane will be demonstrated. From the results, education geography of Gümüşhane will be drawn.

Key Words : Education, Population, Geography,

Kaynakça

- Bulut, İhsan, (1998), **Torul'un Coğrafi Etüdü**. Atatürk Üniv. Yay. No: 95, Araştırma Serisi No: 95, Araştırma Serisi No: 35, Erzurum.
- Darkot, Besim, (1954), "*Türkiye'de Nüfus Hareketleri*" *İstanbul Üniv. Coğ. Ens. Der. Sa: 5-6, İstanbul.*
- _____, (1961), "*Türkiye'nin Nüfus Hareketleri Üzerine Yeni Gözlemler*" *Türk Coğrafya Der. Sa: 21, İstanbul.*
- Doğanay, Hayati, (1994), **Türkiye Beşeri Coğrafyası**. Gazi Büro Kitabevi, Ankara.
- Doğanay, Serkan, (2001), **Gümüşhane Şehir Coğrafyası**. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- Koday, Saliha, (2000), **Murgul Çayı Havzasının Coğrafyası**. Atatürk Üniversitesi Yay. No: 912, Erzurum.

- Koday, Zeki, (2003), **Arhavi Çayı Havzası'nın Coğrafyası**. Atatürk Üniv. Yay. No: 934, Erzurum.
- Özçağlar, Ali,(1997), **Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler**, Ekol Yayınevi, Ankara.
- Özey, Ramazan,(1991), "Gümüşhane ve Çevresindeki Kırsal Yerleşmelerin Başlıca Coğrafi Sorunları ve Çözüm Yolları" *Geçmişte ve Günümüzde Gümüşhane Sempozyumu (13-17 Haziran 1990)*, Ankara.
- Özgür,E.Murat, (2001), **Türkiye Coğrafyası**. Hilmi Usta Matbaacılık, Ankara.
- Tandoğan, Alâeddin, (1991), "*Türkiye'de Göç Veren İller Arasında Gümüşhane'nin Yeri*" *Geçmişte ve Günümüzde Gümüşhane Sempozyumu (13-17 Haziran 1990)*, Ankara.
- _____, (1994), **Türkiye Nüfusu** ,Trabzon.
- _____, (1998), **Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu**. Trabzon.
- Tümertekin, Erol, (1968), "*Türkiye'de İç Göçler*" *İstanbul Üniv. Yay. No: 1371, İstanbul*.
- Tümertekin, Erol- Özgüç, Nazmiye, (2004), **Beşeri Coğrafya**. Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Yılmaz,Osman, (1991), "*Gümüşhane'nin Sanayi Faaliyetleri ve Potansiyeli*" *Geçmişte ve Günümüzde Gümüşhane Sempozyumu (13-17 Haziran 1990)* s.290, Ankara.
- Zaman, Mehmet,- Doğanay, Serkan, (2000), "*Şehir Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Gümüşhane*" *Doğu Coğrafya Dergisi.Sa: 3, Erzurum*.
- DİE, **Türkiye İstatistik Yıllığı**.
- DİE, **Genel Nüfus Sayımı. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri**, (2000). Gümüşhane İl Millî Eğitim Müdürlüğü İstatistikleri.